

Milé kolegyně a kolegové,

držíte v ruce příručku učitele k učebnici a pracovnímu sešitu *Prvouka pro 3. ročník ZŠ*. Snažili jsme se je připravit tak, aby práce s nimi byla srozumitelná už při jejich pročtení. Stejně jako v předchozích ročnících vám má tato příručka poskytnout především další podněty, návrhy otázek, mezipředmětová propojení a doplňkové aktivity, jako jsou hry, vycházky, tvoření, pokusy, pozorování apod. V neposlední řadě zde uvádíme možná řešení některých úkolů.

Prvouka představuje úvod do poznávání přírodních věd i společenských věd. To s sebou nese velké nároky na vědomosti vyučujících z mnoha vědních oblastí. Proto vám v příručce přinášíme i základní informace k probíranému učivu a upozorňujeme zde také na nejčastější omyly a miskoncepty, které se ve výuce prvouky mohou objevit.

Zároveň se ale snažíme, abychom vám vše podali stručně a přehledně a nezahlcovali vás zbytečně rozsáhlými teoretickými texty. Práci s učebnicí popisujeme především v bodech, ve většině případů nenavrhujeme strukturu celých lekcí – vzhledem ke specifikům různých žáků, tříd a škol by takové obecné návody podle nás neměly patřičný přínos.

V úvodní části vám poskytujeme přehled výstupů a časově-tematický plán. Ten prosím chápejte jako orientační – neváhejte učivo v učebnici řadit podle svých potřeb (např. s ohledem na počasí, na události ve vaší škole nebo obci, na školní výlety apod.) a propojovat je s dalšími předměty.

Doufáme, že pro vás tato příručka bude užitečným zdrojem podnětů a tipů na další aktivity. Přejeme vám, aby vám tyto činnosti přinesly podobný užitek i zábavu, jaké přinesly ve třídách učitelů, kteří je vymysleli nebo je pro nás testovali.

autoři

Roman Kroufek, Michaela Dvořáková, Radka Pištorová, Jana Stará

redaktorky

Kateřina Machová Ondřejová, Eva Králová

AUTOŘI

PhDr. ROMAN KROUFEK, Ph.D.

Studentský i profesní život má úzce spojený se vzděláváním v přírodních vědách. Na Katedře preprimárního a primárního vzdělávání Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem se věnuje přípravě budoucích učitelek a učitelů mateřských a základních škol. Odborný zájem směřuje k tématům spojeným s environmentální výchovou a výchovou k udržitelnosti.

Ing. MICHAELA DVOŘÁKOVÁ, Ph.D.

Vystudovala pozemní stavitelství na ČVUT, historii na Masarykově univerzitě v Brně a pedagogiku na Karlově univerzitě v Praze. Vyučovala na základních a středních školách. Na Katedře občanské výchovy a filosofie Pedagogické fakulty UK se zabývá didaktikou společenských vědních předmětů. Zaměřuje se na problematiku konstruktivistických přístupů ve vzdělávání. V současné době pracuje na výzkumu dětských pojetí tématu politika.

Mgr. RADKA PIŠTOROVÁ

Vystudovala učitelství prvního stupně ZŠ na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a v současné době vyučuje na ZŠ Curieových v Praze 1. V rámci vedení pedagogické praxe se jako fakultní učitelka věnuje přípravě studentů učitelství.

Doc. PhDr. JANA STARÁ, Ph.D.

Vystudovala magisterský program Učitelství pro 1. stupeň základní školy a doktorský program v oboru pedagogika na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 1995 pracuje na Katedře preprimární a primární pedagogiky Pedagogické fakulty UK; v současné době působí ve vedení katedry. Vede praxe studentů, učí obecnou didaktiku, výchovu k demokracii a komparativní pedagogiku.

ILUSTRÁTOŘI

MAGDA ANDRESOVÁ

Ilustrátorka, grafička a fotografka s bohatou zkušeností se ztvárňováním didaktických pomůcek a materiálů pro děti a mládež. Zaměřuje se na populárně naučné a odborné přírodovědné ilustrace.

Kromě knižních titulů a brožur se podílí na venkovních expozicích a naučných stezkách, např. na zámku Litomyšl, v konopištském a vlašimském parku a na dalších místech. Vytvářela také ilustrace pro animovaný videoklip k písni *Aby mne miloval* skupiny *Milokraj*.

VOJTĚCH ŠEDA

Ilustrátor a komiksový tvůrce. Absolvent ilustrace a grafiky na UMPRUM. Vedle tvorby krátkých stripů a novinových ilustrací se často věnuje tématům z českých dějin.

Je zastoupený mj. v publikacích *Generace Nula* (2010) a *Ještě jsme ve válce* (2011), spolupracoval na edukativní simulaci *Československo 38–89* (2012). Ilustroval komiksové knihy *Hrdinové, největší příběhy české kopané* (2017), *Pražská defenestrace* nebo *Průvodce neklidným územím 2* (2018).

ČASOVĚ-TEMATICKÝ PLÁN A VÝSTUPY RVP ZV

Předmět prvouka je v našem pojetí vyučován v 1.–3. ročníku s předpokládanou časovou dotací dvě hodiny týdně, v praxi průměrně 65 hodin za rok, z toho 62 hodin připadá na přímou výuku. V následujícím návrhu počítáme s tím, že je možné některé celky vynechat (např. dopravní výchova), pojmout jako projektové vyučování, případně spojit s jinými předměty (pracovní výchova, výtvarná výchova apod.).

Téma	Kapitola/Čas (hod.)	Konkrétní výstupy	RVP ZV
ÚVOD	Co se dělo o prázdninách/2	Žák sdílí s ostatními zkušenosti, zážitky a zajímavosti z prázdninových cest. Navrhne pravidla, podle kterých lze záznamy z vyprávění spolužáků třídit do skupin. Žák třídí záznamy spolužáků podle domluvených pravidel.	Rozmanitost přírody pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích roztřídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě
ŘEMESLA A OBCHOD	Sklizeň/1 Zemědělství/2 Příběh chleba/2 Řemesla dřívě/3 Výroba dnes/2 Měříme a vážíme/2 Cesta mého trička/1	<p>Žák uvede příklady plodin a vysvětlí způsoby jejich pěstování a uchovávání. Vysvětlí význam vybraných plodin (čekanka, kdoule, tuřín, mišpule) v minulosti a dnes. Diskutuje o příčinách změny významu těchto plodin. Uvede příklady kulturních rostlin a vysvětlí jejich užitek pro člověka. Uvede vhodné podmínky pro jejich pěstování. Popíše postup zemědělských prací při pěstování vybraných kulturních plodin.</p> <p>Žák popíše cyklus zemědělských prací. Vysvětlí jeho jednotlivé etapy. Diskutuje o rizicích chemizace zemědělství (hnojiva, herbicidy, pesticidy). Uvede příklady zemědělských plodin pěstovaných na polích. Rozliší od sebe obiloviny (ječmen, žito, pšenice, oves, kukuřice). Uvede příklady hospodářských zvířat, diskutuje problematiku etiky jejich chovu.</p> <p>Žák se seznámí s postupem prací od sklizně obilí, přes zpracování surovin až po upečení chleba.</p> <p>Žák přemýšlí o původu věcí každodenní potřeby. U řemeslně vyráběných výrobků popíše výrobní postup, vyvodí, jaké nástroje a dovednosti výrobní postup vyžaduje.</p> <p>Žák popíše výrobní proces vybraného výrobku v současnosti. Popíše funkci vybraných profesí. Porovná výrobu dřívě a nyní, pochopí některé z důsledků průmyslové výroby. Žák si uvědomí hodnotu věcí a lidské práce.</p> <p>Žák uvádí veličiny, které je možné u vybraných předmětů měřit. Pojmenuje a používá jednoduchá měřidla. Vysvětlí rozdíl mezi historickými a současnými mírami.</p> <p>Žák zjistí, odkud pochází jeho oblečení a odkud je oblečení jeho spolužáka; popíše cestu a způsob přepravy zboží, které bylo vyrobeno v daleké zemi, ke spotřebiteli; odliší zboží, které se musí dovážet z jiné země, a to, které je možné vyrobit v České republice.</p>	<p>Rozmanitost přírody pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích</p> <p>Lidé kolem nás odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností</p> <p>Rozmanitost přírody provádí jednoduché pokusy u skupiny známých látek, určuje jejich společné a rozdílné vlastnosti a změní základní veličiny pomocí jednoduchých nástrojů a přístrojů</p>

UMÍME SE DOHODNOUT	<p>Dokážeme se dohodnout?/1</p> <p>Někdy musíme říct ne/1</p> <p>I v rodině se musíme dohodnout/1</p> <p>Přispějí k lepšímu soužití v rodině/1</p> <p>Stres patří k životu/1</p> <p>Stres můžeme zmírnit/1</p> <p>Patřím do různých společností/2</p>	<p>Žák vyjádří pocity dětí v modelových konfliktních situacích. Vyjádří se k návrhům různých řešení z pohledu dětí, kterých se týká. Vybere řešení nejvhodnější pro obě děti. Navrhne řešení v modelové konfliktní situaci.</p> <p>Žák dokáže rozlišit neškodné návrhy vrstevníků a návrhy, které mohou způsobit problémy. V modelové situaci odmítne špatný návrh vrstevníka.</p> <p>Žák dokáže rozebrat jednoduchý konflikt v rodině z pozice různých účastníků. Navrhne řešení jednoduchého rodinného problému.</p> <p>Žák uvede příklady, jak dítě může přispět k lepšímu soužití v rodině.</p> <p>Žák uvede příklad, kdy může člověk pociťovat stres. Popíše, jak se může stres projevat. Vcítí se do dítěte, které zažívá stres, a popíše jeho pocity.</p> <p>Žák přiřadí stresové situace k prožitkům dětí, které je zažívají. Navrhne, jak by v modelové situaci mohlo dojít ke zmírnění stresu.</p> <p>Žák uvede příklady společností, kam patří (rozvoj identity), a vysvětlí, jak přispívá k životu této společnosti. Popíše různé společnosti, kam patří vybraná osobnost. Uvede příklady, jak tato osobnost zlepšuje život ve vybraných společnostech. Provede rozhovor s členem své domácnosti či jiným člověkem a zjistí, do jakých společností tento člověk patří.</p>	<p>Lidé kolem nás</p> <p>rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům</p> <p>Člověk a jeho zdraví</p> <p>rozezná nebezpečí různého charakteru, využívá bezpečná místa pro hru a trávení volného času; uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu, jedná tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných</p> <p>chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné; ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek</p>
MŮJ REGION	<p>Tady jsou doma kamarádi/1</p> <p>Tady jsem doma já/2</p> <p>Světové strany/2</p> <p>Hra Poutník/2</p> <p>Mapy/3</p> <p>Co města pamatují/2</p> <p>Krajina/2</p> <p>Ovlivňujeme krajinu/2</p>	<p>Žák se seznámí s různými pohledy na život regionu.</p> <p>Žák popíše krajinu v nejbližším okolí obce. Uvede významná místa a památky regionu.</p> <p>Žák vysvětlí význam určování světových stran. Při znalosti východu určí i ostatní světové strany v prostoru. Určí světové strany na mapě podle směrové růžice.</p> <p>Žák se orientuje v plánu či mapě pomocí určení světových stran. Umí rozhodnout, kterým směrem leží na mapě požadovaný objekt. Vysvětlí způsoby určování světových stran v terénu bez použití kompasu, upozorní na jejich nedostatky.</p> <p>Žák se orientuje v mapách, pozná základní mapové značky standardní turistické mapy. Využívá různé druhy map, popíše jejich účel a specifika. Vysvětlí význam turistického značení.</p> <p>Žák zjišťuje, jak se v současné obci projevuje život předchozích generací. Pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky. Badatelskými postupy při poznávání minulosti a současnosti obce si žák může vytvořit bližší vztah k místu svého domova.</p> <p>Žák rozhodne, které prvky krajiny jsou přírodní a které umělé. Na jednoduchém příkladu popíše vývoj krajiny a zásahy člověka do ní. Popíše svou oblíbenou krajinu.</p> <p>Žák vyjmenuje příklady negativního ovlivňování krajiny člověkem. Diskutuje nad možnostmi obnovy silně negativně ovlivněné krajiny. Vysvětlí důvody pro vznik chráněných území. Vyjmenuje zásady pro pobyt v chráněném území.</p>	<p>Místo, kde žijeme</p> <p>vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí</p> <p>začlení svou obec (město) do příslušného kraje a oblužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)</p> <p>rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost</p> <p>Lidé a čas</p> <p>pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije</p>

ŽIVLY	<p>Vzduch/2 Z čeho se vzduch skládá?/1 Oheň/1 Pokusy s ohněm a vzduchem/2 Hasiči pomáhají/1</p>	<p>Žák uvede příklady dokladů přítomnosti vzduchu. Popíše základní vlastnosti vzduchu. Uvede způsoby měření teploty. Vysvětlí, jak se voda chová při 100 a 0 stupních Celsia. Odečte teplotu vzduchu na stupnici.</p> <p>Žák vyjmenuje nejdůležitější složky vzduchu a naznačí jejich význam pro člověka.</p> <p>Žák vyjmenuje podmínky pro vznik ohně a vysvětlí, jakým způsobem je možné oheň uhasit při znalosti těchto podmínek. Vyjmenuje pravidla pro bezpečné rozdělávání ohně.</p> <p>Žák vytváří předpoklady výsledků jednoduchých pokusů. Dle návodu realizuje jednoduchý pokus. Navrhne postup jednoduchého pokusu na základě vlastního předpokladu, diskutuje jeho výsledky se spolužáky.</p> <p>Žák popíše roli hasičů při nehodách, požárech a přírodních neštěstích. Orientuje se v budově pomocí značek pro únikovou cestu. Ohlásí požár a dodržuje zásady pro správnou komunikaci s tísňovou linkou.</p>	<p>Rozmanitost přírody provádí jednoduché pokusy u skupiny známých látek, určuje jejich společné a rozdílné vlastnosti a změní základní veličiny pomocí jednoduchých nástrojů a přístrojů</p> <p>Lidé kolem nás odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností</p> <p>Člověk a jeho zdraví chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepřijemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné dítě; ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek</p> <p>reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech</p>
LIDÉ A ČAS	<p>Jak dlouhý je rok?/1 Stejně letos jako loni/1 Velikonoce/2</p>	<p>Žák aktivně pracuje s údaji v kalendáři. Vyjmenuje ve správném pořadí názvy měsíců v roce a určí počet dnů v jednotlivých měsících. Vysvětlí pojem přestupný rok.</p> <p>Žák vyjmenuje události a společenské činnosti, které se během roku v jeho životě cyklicky opakují. Seřadí obrazový materiál z těchto akcí do ročního cyklu.</p> <p>Žák vypráví křesťanský velikonoční příběh (příběh umučení a vzkříšení Ježíše Krista). Vyhledá v kalendáři či na internetu, kdy jsou v aktuálním roce slaveny v ČR Velikonoce. Přiřadí k dnům velikonočního týdne předmět jejich slavení. Jmenuje lidové zvyky při slavení svátků jara či Velikonoc.</p>	<p>Lidé a čas využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost</p> <p>Rozmanitost přírody pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích</p> <p>Lidé kolem nás odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností</p>

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">POLE A LOUKA</p>	<p>Pole/1 Polní živočichové/1 Louka/1 Co se děje v trávě? /2 Hmyzí domeček/1 Na kraji lesa to žije/1 Život rostliny začíná semenem/2 Půda/1 Zkoumáme půdu/2</p>	<p>Žák vysvětlí význam polí pro člověka. Odůvodní nevhodnost označení „plevel“ pro divoké rostliny rostoucí na polích.</p> <p>Žák charakterizuje ekosystém louky. Vymenuje vybrané luční rostliny a živočichy. Popíše cyklus života motýla.</p> <p>Žák vymenuje vybrané polní živočichy a charakterizuje jejich společné znaky.</p> <p>Žák připraví a zrealizuje pokus zjišťující druhovou pestrost vybraných travních porostů. Určuje běžné rostliny pomocí atlasu či určovací aplikace.</p> <p>Žák vysvětlí důvody pro stavbu „hmyzího domečku“. Vytvoří jednoduchý hmyzí domeček pro umístění na školní zahradu.</p> <p>Žák vysvětlí význam ekotonu jako specifického prostoru, kde se setkávají dva ekosystémy.</p> <p>Žák vysvětlí význam plodu a semene pro rozmnožování rostliny. Rozliší suché a dužnaté plody. Popíše proces klíčení rostliny, vysvětlí důležitost děložních lístků pro klíčení rostliny. Popíše proces opylení a oplození kvetoucích rostlin. Rozliší květy opylované větrem od květů opylovaných hmyzem.</p> <p>Žák popíše složení půdy, vymenuje její jednotlivé složky. Vymenuje základní půdní organismy. Vysvětlí pojmy humus a zvětrávání.</p> <p>Žák zreprodukuje jednoduchý pokus. Vysvětlí význam žížal pro kvalitu půdy. Popíše a vysvětlí chování půdních živočichů na světle. Navrhne jednoduchý pokus pro důkaz vody nebo vzduchu v půdě.</p>	<p>Rozmanitost přírody</p> <p>pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích</p> <p>roztřídí některé přírodní znaky, uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě</p> <p>provádí jednoduché pokusy u skupiny známých látek, určuje jejich společné a rozdílné vlastnosti a změří základní veličiny pomocí jednoduchých nástrojů a přístrojů</p>
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">ZÁVĚR</p>	<p>Prázdniny na kole/1</p>	<p>Žák uvede povinnou výbavu jízdního kola a bezpečnostní prvky výbavy cyklisty. Vymenuje základní pravidla bezpečného chování v silničním provozu týkající se cyklistů do 10 let. U jednotlivých pravidel vysvětlí, koho chrání a jak.</p>	<p>Člověk a jeho zdraví</p> <p>rozezná nebezpečí různého charakteru, využívá bezpečná místa pro hru a trávení volného času; uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu, jedná tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných</p>
<p style="text-align: center;">CELKEM</p>		<p>63 HODIN</p>	

KONCEPCE UČEBNICE

UČEBNICOVÁ ŘADA

Ucelenou řadu učebnic pro vzdělávací oblast *Člověk a jeho svět* tvoří tři učebnice *Prvouky* pro 1., 2. a pro 3. ročník ZŠ; na ně navazují dvě učebnice *Člověk a jeho svět – Příroda* pro 4. a pro 5. ročník (obsahující přírodovědné učivo) a dvě učebnice *Člověk a jeho svět – Společnost* pro 4. a pro 5. ročník (obsahující učivo historické, geografické a učivo o současné společnosti). Koncepce celé řady je zpracována v souladu s cíli vzdělávání stanovenými školským zákonem a s očekávanými výstupy formulovanými v RVP pro 1. stupeň základního vzdělávání.

Učebnice *Prvouka 3* a pracovní sešit navazují na koncepci našich učebnic pro první a druhý ročník. Proto zde jen stručně připomeneme naše východiska. Chceme vytvářet podmínky pro konstruktivistické vyučování a učení, které pracuje s předchozí zkušeností žáka a respektuje individuální postup vytváření poznání skrze konkrétní zkušenost (badatelský přístup). Chceme cíleně podporovat žákovské kompetence k učení.

Opět zdůrazňujeme nácvik dovedností – v tomto ročníku například odmítání nabídek návykových látek nebo jiných nebezpečných nápadů, se kterými mohou přijít kamarádi. Napomáhá tomu i dětem blízká prezentace učiva formou komiksu. Podobně je pojato i řešení konfliktů v rodině nebo zvládání stresových situací.

BADATELSKÝ PŘÍSTUP

Jedna z nejdůležitějších věcí, kterou si mají žáci z tohoto předmětu odnést, je podle nás schopnost získávat informace a zkoumat přírodu i lidské chování. Vědecké postupy zkoumání (pozorování, experiment apod.) nejsou prostředky, ale naopak zásadní cíle vyučování v prvouce, přírodovědě a dalších předmětech.

Vlastní provádění výzkumů (včetně pořizování záznamů a prezentace výsledků) probíhá mimo třídu i v ní a také prostřednictvím domácích úkolů, posiluje rodinné vazby a vztah školy a obce.

Proto se i v tomto díle snažíme využívat modelové příklady – představujeme žákům jejich vrstevníky, kteří se aktivně zajímají např. o cestu bavlněného trička z továrny do jejich obchodu nebo si vytvářejí myšlenkové mapy toho, do jakých společenství sami patří. Jeden tematický celek učebnice tvoří příběh modelové třídy, která připravuje portfolio o okolí své školy – o historii obce, o geografii a o tom, jak člověk zasahoval do krajiny v jejich bezprostředním okolí. Opět je naším cílem posílit v žácích vědomí, že poznávání probíhá v reálném prostředí, skrze skutečné pozorování. Že lze objevovat svět, přírodní a další zákonitosti doslova na každém kroku.

Zároveň si ale uvědomujeme různá omezení, která mohou být na překážku pokusům a terénním výzkumům. Všechny příklady jsou v učebnici vystavěny tak, aby se učebnice dala použít i v minimalistické variantě – jako jediná pomůcka pro výuku prvouky.

ZVÝRAZNĚNÍ POJMŮ

Systematizování vědomostí, vysvětlování příčin a důsledků pozorovaných jevů směřujeme především do druhého období, v období prvním klademe důraz na pozorování a záznam pozorovaných jevů. Snažíme se však stanovit základní minimum informací a pojmů, které by si žáci měli osvojit. Ty v učebnici zvýrazňujeme tučným písmem, ostatní pojmy a informace pokládáme za fakultativní – určené především pro praktickou práci v hodině a pro rychlejší orientaci v oblasti, případně jako rozšiřující látku pro motivované žáky.

FENOLOGICKÝ PŘÍSTUP

I ve třetím ročníku zohledňujeme fenologický přístup v učebnici. Učivo otevíráme ohlédnutím za létem a navazujeme tématem podzimní sklizně. Zimní měsíce věnujeme tentokrát tématům méně závislým na proměnách přírody (sociální tematika, geografie). Jarní měsíce věnujeme zkoumání ekosystému louky a pole – využíváme toho, že většina rostlin v tomto období kvete. Téma přírodní propojujeme také s tématem lidského vnímání času – konkrétně se věnujeme oslavám jara a křesťanským Velikonocům.

DALŠÍ SOUČÁSTI SADY

HYBRIDNÍ PRACOVNÍ SEŠIT

Pracovní sešit pomáhá žákům upevnit znalosti získané při práci s učebnicí. U opakovacích úloh formulujeme zadání tak, aby s nimi mohl žák pracovat samostatně. Pracovní sešit také slouží k záznamům pokusů a pozorování uvedených v učebnici. Je možné ho tedy využít i ke skupinové práci.

Součástí pracovního sešitu je tabulka se sebehodnocením umístěná na konci každého tematického celku. Chápeme, že takto stručně pojaté sebehodnocení nemůže suplovat propracované metody formativního hodnocení. Návrhy aktivit vedoucích k hlubší sebe-reflexi žáků jsou obsaženy v této příručce, stejně tak jako další náměty na formativní hodnocení. V pracovním sešitě prostřednictvím tabulky budujeme pravidelnost, s níž by se žáci měli vracet ke své práci a zpětně ji hodnotit – nejprve pomocí jednoduchých nástrojů a vyjádření, v dalších ročnících komplexněji.

Pracovní sešit má na dolní liště každé procvičovací strany uveden unikátní kód. Po zadání tohoto kódu na webových stránkách www.skolasnadhledem.cz se zobrazí nabídka interaktivních cvičení, která souvisejí s probíranou látkou.

PŘÍRUČKA UČITELE

Učebnice a pracovní sešit jsou doplněny touto podrobnou příručkou učitele, která nabízí další podněty, návrhy otázek, mezipředmětová propojení a doplňkové aktivity, jako jsou hry, vycházky, pozorování apod. V neposlední řadě zde uvádíme možná řešení vybraných úkolů z učebnice a pracovního sešitu.

ELEKTRONICKÁ UČEBNICE VE FORMÁTU FLEXIBOOKS

V elektronické pracovní učebnici najdete celý obsah tištěné učebnice obohacený o odkazy na zábavná interaktivní cvičení k upevnění probrané látky a o odkazy do multimediální knihovny Fred.

MULTIMEDIÁLNÍ KNIHOVNA FRED

V případě potřeby je možné dále doplňovat výuku aktivitami z multimediální knihovny Fred. Na mnohé z těchto materiálů odkazujeme přímo v příručce učitele. Zaregistrujte se na adrese www.fred.fraus.cz.

PORTÁL ŠKOLA S NADHLEDEM

Ve škole i doma mohou žáci zdarma procvičovat učivo na portálu **Škola s nadhledem**. Všechna cvičení jsou navázána přímo na jednotlivá školní témata. Vše najdete na adrese www.skolasnadhledem.cz.

NÁPADNÍK HER A AKTIVIT

Zde vám přinášíme několik námětů na hry a aktivity, které je možné různě obměňovat a používat je pro aktivaci na začátku hodiny, pro povzbuzení příliš pasivní třídy, nebo naopak pro zklidnění rušivých prvků a navození soustředěné atmosféry. Aktivity jsou vhodné i pro procvičení látky, některé z her (především ty s kartami) mohou žáci hrát sami o přestávkách.

HRY S KARTAMI

U jakékoliv probírané látky je možné žákům vytvořit sadu karet, které se dají skládat do stejných nebo komplementárních dvojic či trojic. Žáci je mohou třídit do skupin, hrát s nimi pexeso či pexetrio (hledání trojic), a to nejen v hodině, ale i o přestávce.

ČERNÝ PETR A PEPINA

Jednou z klasických karetních her, které lze hrát s párovými kartami, je *Černý Petr*: Hráči si rozdají všechny karty. Stejně (komplementární) dvojice karet si ihned odloží na stůl, zbývající karty si rozloží do vějíře. Hráč po levici rozdávajícího si od něj nabídne kartu, získá-li tím dvojici, odloží ji a dalšímu hráči v kole nabídne výběr ze svých karet. Pokračuje se do té doby, dokud ve hře nezbude jen *Černý Petr*: Hráč s touto kartou prohrál. Aby nebyl osamocení, navrhuje do hry přidat ještě *Černou Pepinu* (druhou kartu, která nejde zkompletovat s ostatními); žáci ve dvou lépe snesou, že nevyhráli.

KIMOVA HRA

Žáci si ve stanoveném čase (minuta) snaží zapamatovat soubor předmětů, obrázků, karet apod. Poté soutěživou formou prokazují, kolik předmětů si zapamatovali. Variantou *Kimovy hry* je hra, při níž se po prohlédnutí předmětů (obrázků) jeden odstraní. Při opětovném pohledu žáci hádají, který předmět (obrázek) nebo které předměty (obrázky) chybí.

DOMLUVENÉ HESLO

Vyjmenováváme různá slova. Pokud řekneme slovo z předem domluvené kategorie (stromy, keře, ovoce, zelenina, školní pomůcky apod.), žáci reagují domluveným způsobem (zvednutím ruky, povstáním, tlesknutím, dřepem apod.)

NAJDI VETŘELCE

Ukážeme postupně několik obrázků (tak čtyři, pět). Jeden z nich patří do jiné kategorie než ostatní. Žáci mají za úkol uhodnout, který mezi ostatní obrázky nepatří.

PŘINES KARTIČKU

Hra je vhodná na procvičování třídění do kategorií. Rozmístíme na zem kartičky se slovy nebo obrázky z různých kategorií (např. hodiny ukazující různé časy se čtvrt, půl, tři čtvrtě, celou...). Rozdělíme žáky do družstev. Na povel (např. *Přines tři čtvrtě*.) vyběhnou hráči z každého družstva ke kartičkám, vyberou vhodnou a běží zpět. Bodujeme rychlost nebo počet správných kartiček.

Variantou hry může být úkol přinést kartičky ve správném pořadí (např. podle časové posloupnosti, zvířata nebo předměty podle velikosti).

ANO/NE

Základem této aktivity je kladení otázek, na něž lze odpovídat *ANO/NE*. Žáci odpovídají pomocí zelených (ano) a červených (ne) karet. Mohou také reagovat pohybem (např. ano – tleskni, ne – zůstaň v klidu). Výrazně pohybovou verzí může být běhání do různých rohů místnosti: v jednom rohu je usmívající se emotikon (smajlík), v druhém mračící se. Žáci mají za úkol co nejrychleji doběhnout k tomu správnému.

STRUKTURA UČEBNICE

ČÍSLO STRÁNKY

NÁZEV TEMATICKÉHO CELKU

24

UMÍME SE DOHODNOUT

NADPIS KAPITOLY

I v rodině se musíme dohodnout

ČÍSLO ÚKOLU

1 **Kdo má pravdu? Děti, které nerady uklízejí, nebo maminka, jež se nerada vrací do neuklizeného bytu?**

IKONA

Ikony v učebnici upřesňují typ činnosti v jednotlivých úkolech. Jejich seznam je v učebnici i v příručce vpředu u obsahu.

Zahrajte si scénku podle rozhovoru na první fotografii. Zkuste vymyslet a zahrát i pokračování rozhovoru.

DIDAKTICKÝ OBRÁZEK

V učebnici kombinujeme didaktické ilustrace a fotografie tak, abychom co nejlépe využili potenciál obou výrazových prostředků. Všechny obrázky v učebnici mají svou didaktickou úlohu a jsou určeny pro práci v hodině.

● **Problém:** Děti na obrázku žijí jen se svou matkou. Ta chodí unavená z práce a vadilo jí, že přichází do neuklizeného bytu.

● **Řešení:** Děti pochopily, že je toho na maminku hodně, a rozhodly se jí pomáhat. Maminka uznala, že nemusí být doma vždy dokonale uklizeno.

Co pomohlo? Děti i maminka pozorně poslouchaly, co druhým vadí. Pochopily se a pomáhají si.

POUČKA

Text v rámečku shrnuje to nejpodstatnější z celého učiva.

Zeptej se, co by udělalo radost lidem, se kterými bydlíš. Jedno menší přání rodiče nebo sourozence si vyber a pokus se ho vyplnit.

ZELENÝ/ŠEDÝ RÁMEČEK

V zeleném rámečku se nacházejí aplikované úlohy, v nichž žáci zapojují nově nabyté znalosti a dovednosti. Šedý rámeček obsahuje doplňující informace a zajímavosti.